

ובויקרא רבה^{סח} אומר שנתקנו גם כנגד שמונה-עשרה אזכרות שבשירת הים (שמות טו), כי תמצא בשירה אחת-עשרה אזכרות, ו'יה' ו'אלי' ו'אלהי' הרי ארבעה-עשר, וב'וישע' ו'י' שהוא קודם השירה (שם יד, ל-לא) ארבעה אזכרות, הרי שמונה-עשרה אזכרות. ובמדרש אומר שנתקנו גם כנגד שמונה-עשרה פסוקים שבשירת הים, וכנגד שמונה-עשרה פסוקים שבעשרת הדברות^{סח}. ותמצא כי שמונה-עשרה פעמים בכל שבוע אנו מתפללין שמונה-עשרה ברכות.

עוד אמרין בירושלמי (נרכות פ"ד ה"ג): שבעה ברכות של שבת מנין - אמר רבי יצחק, כנגד שבעה קולות הכתובים במזמור הבו לי"י בני אלים (מסילים כט). אמר רבי יודן^{סח}, כנגד שבעה אזכרות הכתובות במזמור שיר ליום השבת (שם צג). תשע ברכות של ראש-השנה מנין - כנגד^{סח} תשע אזכרות הכתובות בפרשת חנה (שמואל-ב ג, א-י), וכתוב בסופה (שם פסוק י) ו'י' ידן אפסי ארץ, הרי שמדבר ביום הדין, וחנה גם-כן נפקדה בראש-השנה, כדאיתא בפרקא-קמא דראש-השנה (יא, א).

עוד אמרין בירושלמי (נרכות שם סח): עשרים וארבע ברכות של תעניות מנין - ר' חלבו ור' שמואל בר נחמן תרוייהו אמרין כנגד עשרים וארבעה פעמים שכתוב בפרשת שלמה (מלכים-א ח, כמ-נז) רנה ותפילה ותחנון. פירוש, זהו כשהכנים הארון לבית קדש-הקדשים ונענה. ובתלמודא דידן בפרק תפילת השחר (נרכות כט, א) מקשי, אי הכי כל יומא נמי נימרינהו, פירוש, כבוד למקדש או כבוד לתורה^ע; ומתרץ, כיון דשלמה בשעת רחמי אמרינהו, אף אנן בשעת רחמי נמרינהו. פירוש, ששלמה אמרן כשדבקו השערים זה בזה ולא יכלו להכניס הארון לבית קדש-הקדשים, כדאיתא בפרק במה מדליקין (שם ל, א) ובפרקא-קמא דמועד-קטן (ט, א). ואומר

והקדמונים דנו אם הפסוק "כי בא וגו'" הוא מכלל השירה, ראה ראב"ע ורמב"ן ורבינו בחיי ואברבנאל פרשת בשלח, וראה שו"ת גינת ורדים או"ח כלל ב סימן ח, וכבר ביארו המפרשים שאע"פ שגם פסוק זה נכתב כדין שירה, מ"מ אינו מהשירה ששרו בני ישראל. וכן מוכח מדברי רבינו בחיי שם שכתב גם הוא שיש בשירה י"ח פסוקים ואח"כ כתב כפירוש הרמב"ן שאין פסוק זה מכלל השירה, עי"ש. וראה בדברי רבינו להלן שער השלישי עמוד קנא ובהערה פז שם. ועיין עוד באר היטב או"ח סימן נא סק"ו. וראה ספר נפוצות יהודא למחר"י מוסקטי דרוש נא. סז) לפנינו: "אמר רבי יודן אנתוריא". סח) לפנינו: "אמר רבי אבא קרטוגנא כנגד וכו'". סט) וראה בספר המפתח לרבינו נסים גאון ברכות דף כט א. ע) לכאורה שאלת הגמרא היא דהואיל ואצל שלמה לא היה תענית, ומכל מקום אמר כ"ד ברכות, אם כן אף אנו נעשה כן בכל יום. אבל רבינו לא ניחא ליה בפירוש זה, על כן הוסיף כבוד למקדש או כבוד

שמות לח כב אות לו, וכן שם לט א אות ד, וכן שם מ לב אות סב. סח) לפנינו בויקרא רבה פרשה א סימן ח איתא לדרשות הירושלמי הנ"ל, אבל ליתא מה שהביא רבינו כאן, וכן לא נמצא לעת עתה גם במקום אחר. וראה בספר מעשה תורה שער יח אות יח. ועיין עוד ויקרא רבה שם מהדורת מרגליות עמוד כא בהערות המהדיר שם. סו) הדרשה כנגד י"ח הפסוקים שבשירת הים נמצאת במדרש לקח טוב פסיקתא זוטרותא פרשת בשלח, שמות טו אות יח; ובהערה קמ שם כתב שהיא הוספת המחבר. וראה מעשה תורה הנזכר לעיל בהערה הקודמת אות יז, וכן תורה שלמה שמות טו יט אות רכג ובהערה שם. ברם הדרשה כנגד הפסוקים שבעשרת הדברות לא נמצאת שם, וגם אינה מובנת, שהרי אין שם אלא י"ג פסוקים. ואולי כוונתו לצרף הפסוק וידבר וגו' שלפני עשרת הדברות, וכן לחלק לא תרצח וגו' לא תחמוד וגו' לפי שנכתבו בתורה בפני עצמם, ושפיר איכא י"ח פסוקים. וראה חזקוני על הפסוק לא תחמוד.

במדרש תלים^{עא}: מזמור לתודה (מהילים ק) – רבי יוחנן בשם רבי מנחם דמן גליא, כל התפילות בטלות לעתיד לבא, וההודאה אינה בטלה; כל הקרבנות בטלין לעתיד לבא, וקרבת תודה אינו בטל. ופירש החכם רבי דוד קמחי^{עב}, שרצה לומר באמרו כי התפילות בטלות, שלא יצטרכו לשאול צרכי העולם-הזה, כי בטובה גדולה יהיו כל הימים, ואין להם אלא לתת שבת והודאה לשם יתברך; וכן לא יהיו חוטאים לעתיד לבא, ולכן לא יצטרכו לקרבן חטאת ואשם, כי אם קרבן תודה שאינו בא על חטא. וזהו שאמר במדרש^{עג} ויזכור כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב (מהילים עט, לט), שלא ישוב לטבעו וליצר-הרע^{עד} לימות המשיח.

השער השלישי

לבאר בו ברכות המצוות ומשפטיהם

גרסינן בתוספתא דברכות (פרק ו הלכה יד): העושה מצוה צריך לברך לפני^א. ובירושלמי^ב מייתי לה מקרא, דכתיב (שמות כד, יז) ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה – מה תורה טעונה ברכה, אף מצוה טעונה ברכה. ותורה מנא לן – דגרסינן בברכות פרק מי שמתו (כא, א), הקורא בתורה מברך לפני^א ולאחריה. לפני^א מנא לן – דכתיב (דברים לג, ג) כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו, ואומר (מהילים קט, יז) ברוך אתה יי' למדני חוקיך^ג; והתורה נקראת שם יי' – לפי שהיא מלמדת כבוד שמו^ד, וכן כתוב (דברים כח, נח) אם לא תשמור לעשות את

לתורה. **עא** תהילים פרק ק אות ד, מהדורת בובר עמוד 426, בשינויים. וראה שם גם בפרק נו עמוד קמח, ומה שציין המהדיר שם אות יט. **עב** בפירוש הרד"ק השלם על תהילים ק ד. וראה לאברבנאל בספר ישועות משיחו העיון הרביעי סוף פרק א. ועין עוד רד"ק תהילים עב יח.כ. **עג** מדרש תהילים עח ח, מהדורת בובר עמוד 348, בשינוי לשון. וראה הערת המהדיר שם אות מז. **עד** בכתי"ג הגירסא: "וליצרו הרע".

א לפנינו: "העושה כל המצוות מברך עליהן".
ב ברכות פ"ו ה"א, בשינויים. ולפנינו בבבלי ברכות מח ב איתא: "ר"ח בר נחמני כו", הרי הוא אומר על הארץ הטובה אשר נתן לך, ולהלן הוא אומר ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה וגו', ע"כ. ובתוספתא ברכות פרק ו הלכה א: "מנין אף על התורה ועל המצוות, תלמוד לומר אשר נתן לך, ואומר ואתנה לך את לוחות האבן", ע"כ. עיין שם.
ג לפנינו בגמרא ליתא לתיבות "ואומר ברוך אתה

ה' למדני חוקיך", אבל כן הוא בדברים רבה ח ב, והכי איתא התם: "ומנין שטעונה ברכה לפני^א ולאחריה, שכתוב ברוך אתה ה' ואח"כ למדני חוקיך, הרי ברכה לפני^א; ומנין שטעונה ברכה לאחריה וכו', שכתוב אחר השירה וזאת הברכה, מששנה להן את התורה ואח"כ בירך, הרי ברכה לאחריה", ע"כ. וראה בסמוך. **ד** לפום ריהטא לפי פירוש רבינו חייב ברכת התורה על תורה שבעל פה הוא מעיקר דינא, כיון שהיא נכללת בטעם שכתב שהיא מלמדת כבוד שמו. ברם בתלמידי רבינו יונה ברכות דף ה ב מדפי הרי"ף מבואר דחייב ברכה בתורה שבע"פ הוא בגלל פירוש הפסוקים, ונמצא איפוא שיסוד החיוב הוא על תורה שבכתב. והמפרשים כתבו על פי הקדמת הרמב"ן בפירוש התורה שכל התורה שמותיו של הקב"ה, וכן הוא בזהר חלק ב פז א, וראה פמ"ג או"ח סימן מז במשבצות סק"א, ועל כן המצוה היא "כי שם ה' אקרא", כלומר פסוקי תורה, "הבו גודל לאלהינו". וראה עשין הנוספות להרמב"ן עשה טו. וראה שו"ת